

Афанас'єва Інна Іванівна

к.е.н, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Деркач Олена Сергіївна

Національний авіаційний університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА АКТУАЛЬНІ ЗАХОДИ

Анотація. Досліджена сучасна роль фінансового контролю у процесі детінізації економіки та легалізації трудових відносин. Проаналізовано положення Податкового кодексу України щодо інструментів податкового контролю дотримання чинного законодавства. Розглянуто заходи фінансового контролю щодо легалізації заробітної плати, які об'єднують зусилля органів влади та органів самоврядування.

Ключові слова. Заробітна плата, фінансовий контроль, податковий контроль, детінізація економіки, легалізація трудових відносин.

Основні наукові результати. Одним з дієвих інструментів боротьби з неформальним сектором економіки став фінансовий контроль, який дозволяє виявляти та запобігати злочинам проти інтересів держави і дестабілізації економіки. Враховуючи характер кризи, яка виникла внаслідок пандемії, дослідження інструментів та способів протидії тіньовому сектору економіки стає все актуальнішим. За різними експертними оцінками до 50% бізнесу перебуває у тіні. Статистична інформація, яку наводить Державна податкова служба України, свідчить, що 90% підприємств України порушують податкове законодавство. Значна частка цих порушень пов'язана з ухиленнями від сплати податків і пов'язана з недосконалістю податкового законодавства, неефективністю податкового контролю та низьким рівнем соціальної відповідальності бізнесу [1, 2].

Офіційне укладання трудових відносин та виплата належної заробітної плати регламентовані низкою законодавчо-нормативних документів та являються засобами соціальної захищеності працівників. Виплати працівникам є важливим об'єктом податкового контролю, функціональні особливості якого визначено Податковим кодексом України. До основних способів здійснення податкового контролю відносяться: ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення, перевірки та звірки відповідно до норм Податкового кодексу України, контроль за дотриманням законодавчих актів, моніторинг операцій та опитування посадових осіб і працівників. Податкові перевірки являються тільки одним із способів податкового контролю. Статтею 75 Податкового кодексу України встановлено види перевірок, у тому числі позапланового характеру, які можуть проводити контролюючі органи (табл. 1) [3].

Від ефективного функціонування податкового контролю залежить стан надходжень до бюджету, що прямим чином впливає на розвиток економіки і рівень життя суспільства. Тому створення ефективної системи контролю за податковими надходженнями повинно входити до числа основних завдань соціально-економічної політики держави.

У зарубіжній практиці основними механізмами реалізації податкового контролю являються правовий, інформаційний, економічний та соціальний. Як свідчить практика європейських країн максимізувати легалізацію трудових відносин можна за допомогою поєднання санкцій та стимулів. Тому серед сучасних заходів фінансового контролю детінізації заробітної плати ефективними стануть:

- взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін щодо легалізації трудових відносин;
- інформаційні заходи для громадян щодо соціальних ризиків та наслідків нелегальної зайнятості;

Таблиця 1

Методичні прийоми фінансового контролю оподаткуванням виплат працівникам

Вид перевірки	Предмет перевірки	Примітки
Камеральна	податкова звітність	проводиться посадовими особами у приміщенні контролюючого органу. Згода та присутність платника податків не обов'язкові
Документальна	своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати податків і зборів; дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками	позапланові перевірки проводяться у випадку наявності інформації про ухилення від оподаткування заробітної плати, у тому числі не укладання трудових договорів
Фактична	дотримання роботодавцем чинного законодавства щодо оформлення трудових відносин з працівниками, порядок обліку виконаної працівником роботи та витрат на оплату праці, відомості про виплати працівникам	здійснюється без попередження платника податків

- роз'яснювальна робота з роботодавцями щодо дотримання вимог чинного законодавства та ведення соціально відповідального бізнесу [4].

Висновки. Ефективне функціонування податкового контролю детінізації заробітної плати залежить від комплексу методів і заходів, які мають стимулююче значення. Фінансовий контроль легалізації трудових відносин має базуватися на усуненні чинників, які спонукають бізнес ухилятися від оподаткування, та сприяти зростанню соціальної відповідальності бізнесу.

Використані джерела:

1. Андриющенко І.Є., Шаповал С.С. Податковий контроль в системі протидії ухиленню від оподаткування. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5691> (дата звернення 05.10.2021).
2. Офіційне укладання трудових відносин – це основа соціальної захищеності працівника, яке гарантує держава. URL: <https://pl.dsp.gov.ua/news/ofitsiine-ukladannia-trudovykh-vidnosy/> (дата звернення 06.10.2021).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 06.10.2021).
4. Павленко Н.В., Виганійло С.М., Пилипенко Н.М. Детінізація економіки України як чинник економічного зростання. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4971&i=3> (дата звернення 05.10.2021).